

Очевидним та підтверджений цим дослідженням є факт позитивного впливу вступу країн до ЄС, в аспекті енергоефективності. Країни ЄС керуються правилом, що дешевше реалізовувати політику енергоефективності, ніж боротись з наслідками таких негативних явищ, як зниження конкурентоспроможності економік, зростання загроз енергетичній безпеці та забруднення навколишнього середовища, протидія сталому розвитку спільноти. Тому існує необхідність перейняття позитивного досвіду країн ЄС у реалізації політики енергоефективності.

Також необхідно брати до уваги важливість структури економіки під час реалізації політики енергоефективності. Негативний вплив найбільш енергоємного сектору економіки – промислового, потребує його мінімізації. З цією метою, за умови наявних ринкових цін на енергетичні ресурси та розвиненого конкурентного середовища, запропоновано стимулювати суб'єктів господарювання до реалізації енергоефективних проєктів, використовуючи при цьому механізми ринкового стимулювання політики енергоефективності, серед них фінансові та фінансові, та добровільні угоди.

Беручи до уваги наведені вище висновки за результатами економетричного дослідження, на посилення позитивного та послаблення негативного впливу цих чинників на енергоефективність країн ЦСЄ, запропоновано розвивати та використовувати передусім механізми політики енергоефективності, які не спотворюють дію ринкового механізму. По-перше, це механізми ринкового стимулювання та добровільні угоди. Основною перевагою цих механізмів є позитивний економічний ефект від їх використання, порівняно з неринковими методами. По-друге, розвитку регулятивних механізмів з дотриманням стандартів законодавства ЄС. По-третє, розвитку механізмів інформаційної обізнаності, застосування яких робить можливим виявлення потенціалу та способу здійснення енергоефективних проєктів.

Література

1. Ковалко М.П. Україна на шляху до енергетичної ефективності. Методологія розробки, основні напрями і механізми реалізації Комплексної державної програми енергозбереження України до 2010 року / М.П. Ковалка, М.В. Рапцуна, М.М. Кулика, О.О. Срохіна / за ред. М.П. Ковалка. – К. : Агентство з раціонального використання енергії та екології. – 1997. – 228 с. – (українською мовою).
2. Кулик М.М. Основи політики підвищення енергетичної ефективності та головні заходи з енергозбереження в економіці України / М.М. Кулик, В.Д. Білодід, М.В. Гнідий // Проблеми загальної енергетики. – 2007. – № 15. – С. 7-16.
3. Суходоль О.М. Енергоефективність національної економіки: методологія дослідження та механізми реалізації : монографія / О.М. Суходоль. – К. : Вид-во НАДУ, 2006. – 400 с.
4. Popp D. Chapter 21: Energy, the Environment and Technological Change / D. Popp, R. Newell, A. Jaffe, B.H. Hall, N. Rosenberg // Handbook of Economics of Innovation. – 2009. – Vol 2. – Oxford, UK : Elsevier. – Pp. 874 -894.
5. Stern D.I. Energy and Economic Growth / D.I. Stern // Rensselaer Polytechnic Institute. – 2004. – Pp. 123-129.
6. World Bank. World Development Indicators / World Bank. – 2013. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.databank.worldbank.org/ddp/home.do? Step=2&id=4& DisplayAggregation=N&SdmxSupported=Y&CNO=2&SET_BRANDING=YES#.
7. EBRD. Transition indicators by country / EBRD. – 2013. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.ebrd.com/pages/research/economics/data/macro.shtml# structural>.

8. World Bank. Commodity Price Data / World Bank. – 2013. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC / EXTDECPROSPECTS/0,contentMDK:21574907~menuPK:7859231~pagePK:64165401~piPK:64165026~theSitePK:476883,00.html>.

9. Davidson R. Estimation and Inference in Econometrics / R. Davidson, J.G. McKinnon // Oxford University Press. – 1993. – Pp. 702.

Цяпко-Піддубна О.И. Оценка факторов влияния на энергоэффективность экономики стран ЦВЕ

Исследованы факторы влияния на энергоэффективность экономики стран ЦВЕ. Определено, с помощью метода наименьших квадратов и VAR-моделирования для лонгитюдных данных, их направление и важность влияния, реакцию переменной, описывающей энергоэффективность экономики, в ответ на изменение на одно среднеквадратическое отклонение факторов влияния. Предложено развитие определенных механизмов достижения энергоэффективности экономики стран ЦВЕ на усиление положительного и ослабления негативного влияния исследуемых факторов на энергоэффективность.

Ключевые слова: энергоэффективность, факторы влияния, механизмы достижения энергоэффективности, метод наименьших квадратов, VAR-моделирование, лонгитюдные данные.

Tsapko-Piddubna O.I. The evaluation of factors influence on energy efficiency of CEE economies

The factors affecting energy efficiency of CEE economies are studied in the article. Importance and direction of their influence are estimated by using least square method and VAR-modelling for panel data. Some instruments are suggested in order to minimize the negative influence of the factors and maximize the positive one.

Keywords: energy efficiency, factors of influence, instruments, least square method, VAR- models, panel data.

УДК 658.8

Доц. І.В. Цяпко¹, канд. екон. наук;

доц. О.М. Вітер², канд. пед. наук; доц. О.Р. Волошин¹, канд. матем. наук

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО УБЕЗПЕЧЕННЯ КРАЇНИ

Проаналізовано основні негативні явища і тенденції конкурентоспроможності українських підприємств, зокрема в інноваційно-інформаційній та управлінській сферах. З'ясовано, що це об'єктивно вимагає не тільки власних зусиль, але й цілеспрямованого та зацікавленого сприяння з боку держави. Визначено основні шляхи вирішення проблеми конкурентоспроможності.

Ключові слова: економічна безпека, інновації, конкурентоспроможність підприємств, інноваційно-інформаційна та управлінська сфери.

Вступ. Ефективна інтеграція вітчизняної економіки у світову може відбутися лише за умови досягнення високого рівня конкурентоспроможності її господарюючих суб'єктів. Основою сучасної конкурентоспроможності виступають інновації – інформаційні та управлінські. Саме вони створюють конкурентні переваги і дають змогу посідати гідне місце в суспільно-цивільно-

¹ Львівський ДУВС;

² Львівський інститут економіки і туризму;

зайнятому розвитку країни. Отже, ключовим завданням економічної політики України є підвищення її конкурентоспроможності на інноваційних засадах і створення для цього відповідних умов. Серед чинників формування і підтримання умов конкурентоспроможності є проведення конкурентної політики, адекватної мірі розвиненості економічної системи й такої, що стимулюватиме виникнення перелічених інновацій. Процеси розроблення і впровадження того чи іншого виду інновацій тісно взаємопов'язані, взаємозалежні та не можуть здійснюватися автономно один від одного. Наприклад, відсутність відповідних управлінських, інформаційних інновацій не спричинить розроблення і впровадження техніко-технологічних і структурних інновацій і, навпаки, відсутність останніх робить перші два види малоефективними.

Постановка проблеми. Досягнення підприємствами переконливих, сталих, конкурентних переваг є одним з найважливіших категорій ринкової економіки, які характеризують здатність підприємства вчасно та ефективно адаптуватися до умов зовнішнього середовища, що швидко змінюється, протистояти кризовим явищам в економіці, виживати та розвиватися навіть за несприятливих макроекономічних умов. Особливої актуальності це питання набуває сьогодні, в ситуації виникнення та поглиблення світової фінансово-економічної кризи, яка значною мірою ускладнює умови функціонування всіх суб'єктів господарювання, істотно загострюючи конкурентну боротьбу та ускладнюючи виживання підприємств в умовах ринку. Відсутність нових конкурентних розробок і теоретико-методологічних положень щодо забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах ринку зумовлює необхідність і актуальність дослідження цієї проблеми.

Аналіз останніх публікацій. Теоретичні, методологічні й практичні питання забезпечення конкурентоспроможності підприємств досліджували такі відомі вітчизняні дослідники, як Ю. Іванов, Н. Лепа, О. Нефедова, І. Отенко, С. Савчук, Г. Азоев, А. Челенков, а також закордонні вчені економісти – Ф. Котлер, М. Портер, А. Томсон, І. Ансофф, Г. Ассель та ін.

Мета дослідження. Обґрунтування теоретичних підходів щодо сутності забезпечення конкурентоспроможності національних підприємств, зокрема в інформаційній та управлінській сферах.

Виклад основного матеріалу. На мікрорівні підвищення конкурентоспроможності потребує кардинальної реорганізації системи внутрішньо-фірмового управління, переведення його на принципи сучасного стратегічного менеджменту. Досвід українських підприємств свідчить, що на підставі традиційних важелів не можна забезпечити адаптацію підприємств до ринкових умов господарювання, домогтися позитивних структурних зрушень. Особливого значення набуває вирішення цього завдання на підприємствах базових галузей вітчизняної промисловості. Дослідження українських фахівців показали, що розрив у методичних і практичних підходах до управління виробництвом на великих підприємствах машинобудівного профілю у нас та в розвинених країнах сягає у часовому масштабі десятки років. Методи та принципи стратегічного менеджменту для більшості вітчизняних промислових підприємств залишаються неосвоєною цілиною. Щоб надолужити відста-

вання, необхідно: створити організаційні структури управління та освоїти механізми конкурентної, інноваційної та підприємницької адаптації до змін у зовнішньому середовищі; забезпечити системний підхід до диверсифікації виробництва та внутрішньо-фірмового планування; розробити нову стратегію управління якістю продукції, привести нормативно-технічну базу і всю систему підготовки виробництва й випуску продукції у відповідність до вимог європейських та міжнародних стандартів; реформувати системи управління персоналом і трудовою мотивацією.

Вирішення цих та інших ключових завдань, що входять у комплекс організаційно-управлінських, технічних і технологічних заходів із створення і впровадження системи внутрішньо-фірмового стратегічного менеджменту на підприємствах вітчизняної промисловості, об'єктивно потребує не тільки власних зусиль з боку підприємств, але й цілеспрямованого та зацікавленого сприяння з боку держави.

Питання переходу до нової управлінської парадигми повинні стати наріжним каменем сучасної економічної політики. У загальнонаціональному масштабі важливим є: забезпечення умов для отримання сучасних економічних знань усіма верствами населення; підготовка економістів і менеджерів-професіоналів, здатних підняти національний бізнес і його міжнародну конкурентоспроможність; разом з економічною наукою та практикою виховання політичної та бізнес-еліти як носія сучасного економічного світогляду.

Одним з головних чинників забезпечення ефективності системи управління виробничо-господарською діяльністю підприємства є інформаційна підтримка управлінських рішень. Саме наявність якісної та повноцінної системи інформації на підприємстві зумовлює раціональний вибір під час прийняття управлінського рішення. Проте, навіть в умовах бурхливого розвитку інформаційних технологій та активного впровадження програмного забезпечення системи управління підприємством, існує багато проблем і критики відносно якості й ефективності інформації.

Законодавчо-управлінські важелі підвищення конкурентоспроможності формуються і реалізуються на макро- і мікрорівнях. Макрофакторами гальмування ефективного ЕКОНОМІЧНОГО розвитку є:

- недосконалість законодавства, пов'язаного з управлінням економічними процесами і діяльністю суб'єктів ринку та неефективність управління державним сектором економіки;
- корупція в управлінських структурах, високий ступінь галузевого лобізму під час прийняття управлінських рішень;
- невиважене реформування відносин власності, зловживання під час здійснення приватизаційних процесів, відсутність ефективного власника приватизованого майна;
- великі (офіційно 32 %, а за експертними оцінками близько 50 % від ВВП) масштаби "тіньової" економіки, посилення її криміналізації, нелегальне вивезення капіталу з України;
- нехтування необхідністю організаційної фінансової та інформаційної підтримки конкурентоспроможності українського експорту;
- надмірна відкритість економіки України, невиважена лібералізація зовнішньоекономічної діяльності, недостатній державний контроль експорту та імпорту;

- відсутність реальної зацікавленості і відповідних зусиль державних органів у диверсифікації джерел постачання в Україну багатьох видів продукції стратегічного характеру[1].

У сучасних умовах істотно зросла роль інформації як на мікро-, так і на макроекономічному рівні. У розвинених країнах швидко розвивається інформаційна складова бізнесу. На сьогодні світова індустрія інформаційних та комунікаційних комп'ютерних технологій, за оцінками Світового банку, становить більш ніж 800 млрд дол. США, відбувається перехід від економічної до інформаційної ери розвитку цивілізації. Сьогодні до 30 % працездатного населення світу, зайнятого у сфері економіки, пов'язано з обробленням економічної інформації. За деякими прогнозами, ця частка надалі зросте до 70 %.

У світі розгорнулася реалізація проекту із створення Глобальної інформаційної інфраструктури, окремими складовими якої мають стати здійснювані в кожній країні проекти створення національної інформаційної інфраструктури. Створюються умови для становлення самодостатніх інтернет-економік, на які не можуть впливати уряди. У сучасних інтернет-компаній своє, дійсно глобальне середовище діяльності, свої, дійсно глобальні механізми конкуренції. Останні "недоступні" для національного регулювання, і єдиним шляхом уникнути втрат є розвиток і лібералізація телекомунікацій: як тільки інтернет-провайдери дізнаються про високі ціни на оренду ліній в тій чи іншій країні, вони передають інформацію, наприклад, до США, де оренда ліній більш дешева; якщо якісь країни встановлять жорсткі умови інтернет-зв'язку, то інтернет-компанії вестимуть свій бізнес в "м'якшому" діловому кліматі тощо.

Загальна комп'ютеризація, мережа "Інтернет" внесли до сучасного життя зовсім інші можливості й зовсім інші загрози. Поряд із швидкими передачею та отриманням в будь-якому кінці світу необхідної для ведення бізнесу інформації за допомогою кваліфікованих "хакерів" у злочинних цілях здійснюються несанкціоновані проникнення до найважливіших комп'ютерних систем банків, компаній, фірм та міжнародних корпорацій. У такий спосіб безліч технологічних та інших комерційних таємниць переходять до інших власників у різних країнах світу.

Взагалі глобальна інформатизація стає виразом сутності постіндустріального розвитку і ключовим технологічним викликом XXI ст. універсального характеру, оскільки відповідь необхідно шукати всім країнам в усіх сферах життєдіяльності. Поки що, на жаль, Україна не репрезентована достатньо мірою в міжнародних інформаційних мережах (відсутні сервери центральних та місцевих органів державної влади, більшості суб'єктів господарювання тощо), що не дає створювати і підтримувати позитивний імідж держави та її підприємств за кордоном, демонструвати їх потенціал та конкурентні переваги. За рівнем оснащення новими технологіями (технологічної готовності) Україна значно покращила свою позицію (на 28 сходинок), посівши 65-те місце із загальним балом 3,38. Позитивна динаміка спостерігається за усіма показниками субіндексу, за винятком індикатора щодо абонентів швидкісного Інтернету.

Однак, з огляду на глобальну сутність сучасних інформаційно-комунікаційних систем, абсолютно не фантастичний, а, навпаки, реальний вигляд має наша інформаційна перспектива. На сьогодні всі країни світу, незалежно від рівня доходів, тією чи іншою мірою є інформаційно взаємозв'язаними. Серед 50 найбільш телекомунікаційних компаній світу, де вочевидь домінують США, Японія, Німеччина, Франція, Великобританія, є представники і Бразилії (15-та позиція), Мексики (19-те), Аргентини (33-тя, 35-та), Угорщини (47-ме). Розширення доступу до світових інформаційних ресурсів можна сміливо пов'язувати із їх відносним здешевленням. Так, вартість мереж передачі інформації за допомогою цифрових кодів за останні 20 років "зменшилась" приблизно в 10000 разів, при такому ж збільшенні потужності обчислювальної техніки в розрахунку на 1 дол. До речі, швидкість оброблення даних сучасним комп'ютером (10 в мінус дванадцятому ступені секунди) прирівнюється до швидкості світла. Обсяг пам'яті стандартного комп'ютера зріс у 250 разів, а вартість на одиницю пам'яті знизилась більш, ніж у 1800 разів.

У сучасних умовах інформаційної насиченості велике значення набувають якісні характеристики інформації, які повинні забезпечувати високий рівень інформаційного забезпечення, і, як наслідок, ефективність управлінських рішень. У науковій літературі акцентовано увагу на важливості досліджень якісних характеристик управлінської інформації, проте цю проблему зараз не досить досліджено.

Метою дослідження є визначення якісних характеристик управлінської інформації, на основі яких можна буде оцінити ефективність того або іншого виду інформації в загальній системі управління на підприємстві.

Серед основних якісних характеристик, що повинні бути властиві будь-якій управлінській інформації, можна зазначити достовірність, об'єктивність, повноту, своєчасність, істотність. Проте навіть наявність всіх перерахованих якісних характеристик достатньою мірою не завжди забезпечує ефективність використання управлінської інформації на підприємстві.

У теорії інформації основною якісною характеристикою інформації, яка пов'язана безпосередньо з ефективністю її використання, вважається цінність інформації. Саме цінність інформації повинна лежати в основі оцінювання ефективності використання управлінської інформації у процесі прийняття управлінських рішень на підприємстві. Проте статусу "цінна" інформація може набути, якщо вона володіє низкою наведених другорядних якісних характеристик. Отже, можна вважати цінність управлінської інформації узагальненим показником її якості, який характеризує наявність достатньою мірою інших характеристик.

З одного боку, виділивши такі характеристики, можна здійснювати оперативний контроль існуючих видів інформації з оцінкою якісних характеристик для потенційних користувачів, щоб користувач знав якісний рівень інформації, на основі якої він прийматиме управлінське рішення. З іншого боку, можна управляти цим якісним рівнем, тобто у процесі створення й підготовки інформації удосконалювати якісні характеристики до встановленого нормативного рівня.

У роботі розглянуто поняття "цінність" і "старіння" інформації у взаємозв'язку й наголошено, що цінність інформації не залежить безпосередньо від міри її старіння. "Ценность информации определяется с учетом цели, с которой информацию получают" [2]. Отже, цінність управлінської інформації на підприємстві можна визначити, лише виходячи з мети її використання, а одна й та ж інформація матиме різну цінність для різних управлінських цілей.

У роботі проаналізовано публікації з питань цінності інформації й виділено два підходи до її формалізованої оцінки. У рамках першого підходу "ценность информации измеряется приращением вероятности достижения цели (пользователем)", а другий підхід передбачає, що "мера ценности информации – есть функция приближения к цели (минимизирующая "функцию штрафов" в теоретико-игровом смысле)" [2].

На наш погляд, дія оцінки цінності інформації під час прийняття управлінських рішень й оцінювання їх ефективності більш доцільно застосовувати другий підхід, за якого простіше виміряти ступінь досягнення мети під час реалізації управлінського рішення й виразити мету в грошових одиницях. Отже, цінність управлінської інформації можна оцінити шляхом виміру ступеня досягнення мети.

Головною метою будь-якого підприємства є підвищення ефективності діяльності. Тобто цінність використовуваної інформації визначається через досягнення планованої ефективності діяльності підприємства. "Ценность информации, необходимой для управления подсистемой... можно определить по критерию эффективности функционирования данной подсистемы" [2].

Тоді оцінку цінності управлінської інформації на підприємстві слід проводити через показники, що характеризують ефективність діяльності. Ефективність діяльності підприємства характеризують різні показники, серед яких і абсолютне значення чистого прибутку, і відносні показники рентабельності. Проте, на наш погляд, найкращий показник, що характеризує ефективність діяльності підприємства за всіма аспектами – показник доданої вартості. Отже, у стратегічному (глобальному) плані економічну безпеку гарантує лише конкурентоспроможна економіка, а основою сучасної конкурентоспроможності виступають інновації – інформаційні та управлінські.

Література

1. Павлова В.А. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка та стратегія забезпечення : монографія / В.А. Павлова – Донецьк : Вид-во ДУЕП, 2012. – 276 с.
2. Мунтіян В.І. Конкурентоспроможність національної економіки, як головний критерій економічної безпеки / В.І. Мунтіян // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 2. – С. 123-128.
3. Войчак А.В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація / А.В. Войчак, Р.В. Камишніков // Маркетинг в Україні. – 2005. – № 2. – С. 154-158.

Цюпко И.В., Витэр О.М., Волошин О.Р. Некоторые аспекты повышения конкурентоспособности предприятий в контексте обеспечения экономической безопасности страны

Проанализированы главные отрицательные явления и тенденции конкурентозависимости украинских предприятий, особенно в инновационно-информационной и

управленческой сферах. Выяснено, что это объективно требует не только собственных усилий, но и целеустремленного и заинтересованного содействия со стороны государства. Обозначены главные пути разрешения проблемы конкурентозависимости.

Ключевые слова: экономическая безопасность, инновации, конкурентозависимость предприятий, инновационно-информационная и управленческая сферы.

Цюпко И.В., Витэр О.М., Волошин О.Р. Some aspects of increasing competitiveness of enterprises in the context of ensuring economic security of the country

The main negative phenomena and trends in competitiveness of Ukrainian enterprises, in particular in innovation and information and management areas are analyzed. Found that it is objectively not only requires its own efforts, but also motivated and committed support of the State. The main ways to solve the problem of competitiveness are determined.

Keywords: economic security; innovation; enterprises' competitiveness; innovation-information and management spheres.

УДК 657.1:331.2+658.111

Доц. О.М. Чабанюк, канд. екон. наук;
магістр І.О. Приходько – Львівська КА

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ОПЛАТИ ПРАЦІ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Досліджено працю робітників як необхідну складову процесу виробництва, споживання та розподілу створеного продукту. Обґрунтовано потребу правильного обліку та аналізу заробітної плати. Розглянуто основні завдання, об'єкти та етапи аналізу. Розроблено практично значущі пропозиції щодо вдосконалення організації аналізу праці та заробітної плати.

Ключові слова: оплата праці, заробітна плата, облік заробітної плати, аналіз оплати праці.

Вступ. Заробітна плата – це одна з найскладніших економічних категорій і одне з найважливіших соціально-економічних явищ. У сучасному товарному виробництві, заснованому на наймі робочої сили, заробітна плата – це елемент ринку праці, що виступає як ціна товару, в формі якого найманий працівник продає свою робочу силу. Для найманого працівника заробітна плата це його трудовий дохід, який він отримує внаслідок реалізації здатності до праці і який має забезпечити об'єктивно необхідне відтворення робочої сили. Для суб'єкта господарювання заробітна плата – це елемент витрат і виробництва, що входить до складу собівартості продукції і впливає на фінансову результативність господарської діяльності. Для держави заробітна плата є об'єктом державного регулювання з одного боку, а з іншого – об'єктом оподаткування [6, с. 443]. Облік праці і заробітної плати – одна з найважливіших і складних ділянок роботи, що потребує точних і оперативних даних, у яких зазначено зміни чисельності робітників, витрати робочого часу, категорії робітників, виробничих витрат. Облік праці і заробітної плати посідає одне з центральних місць у всій системі обліку на підприємстві.

Для бухгалтера важливо знати основи законодавства про працю, контролювати правильність застосування менеджерами затверджених тарифних ставок і посадових окладів, заповнення первинних документів про відпрацьований час, виробіток, наявність документів, що підтверджують право на доплати за невідпрацьований час. Окремі автори висувують проблему обліку заро-